

Consent – it's your decision (Lithuanian version)

Sutikimas - jį suteikiate jūs

Jūsų dalyvavimas priimant sprendimus dėl jūsų sveikatos priežiūros bei gydymo

Kam skirtas šis lankstinukas?

- Šis lankstinukas yra skirtas įvairaus amžiaus žmonėms.
- Vaikams bei jaunesniems negu 16-os metų asmenims yra skirta kita šio lankstinuko versija, kuri vadinasi '**Sutikimas – jūsų teisės**' ('**Consent – your rights**'). Šiuos lankstinukus galite gauti bet kur, kur yra teikiamos NHS (Nacionalinės sveikatos tarnybos) paslaugos arba interneto tinklapyje www.hris.org.uk.

Apie ką šis lankstinukas?

Jame yra pasakojama apie jūsų teisę patiems priimti sprendimus dėl jūsų sveikatos priežiūros bei gydymo. Paprastai jūs galite sutikti arba nesutikti su bet koku gydymu, tikrinimais arba tyrimais, jūs taip pat galite patys spręsti, ar dalyvauti moksliniuose tyrimuose.

Sutikimas dėl medicininio patikrinimo ir gydymo

Ką reiškia sutikimas?

Jis reiškia leidimą. Gydytojas, slaugytoja ar bet koks kitas jūsų sveikata besirūpinantis asmuo privalo gauti jūsų sutikimą, prieš jus apžiūradamas ar gydydamas.

Kas gali duoti sutikimą?

Jūs pats / pati galite duoti sutikimą, jei sugebate priimti sprendimus dėl savęs.

- Sugebėjimas priimti sprendimus reiškia, kad suvokiate, kas vyksta ir sugebate aiškiai mąstyti apie įvairių veiksmų privalumus ir neigiamas puses.
- Jums privalo suteikti pakankamai informacijos ir leisti patiems apsispręsti, kiti asmenys neturi daryti jums spaudimo.

Kas atsitinka, jei aš negaliu duoti sutikimo?

Sutikimą galite duoti tik tokiu atveju, jei suvokiate jums pateiktą informaciją, sugebate priimti sprendimą ir apie savo sprendimą pasakyti kitiems. Negebėjimas atlikti šių veiksmų vadinamas ‚negalia‘. Tokiu atveju sutikimą už jus galės duoti kitas asmuo.

Jei esate suaugęs asmuo

Už jus sutikimą galės duoti:

- asmuo, kuriam esate suteikę įgaliojimus dėl rūpybos (welfare power of attorney), arba
- asmuo, kuris turi teismo jam paskirtą rūpybos globos orderį (welfare guardianship order), arba
- asmuo, kuris turi teismo jam paskirtą orderį dėl intervencijos (intervention order), jei reikalingas tik trumpalaikis gydymas.

Gydytojai gali jus gydyti, jei nėra jokio kito asmens, kuris galėtų duoti sutikimą jūsų vardu ir jei šis gydymas jums bus naudingas.

Žr. 8 psl., jei norite sužinoti daugiau apie suaugusiųjų su negalia teises.

Jei esate jaunesnis nei 16-os metų amžiaus

- Jei negalite duoti sutikimo pats, vietoj jūsų sutikimą gali duoti asmuo, turintis tėvystės pareigas.

Daugiau informacijos apie jaunesnių nei 16-os metų asmenų teises rasite 7 psl.

Kas atsitinka nenumatytu atveju?

- Nenumatytu atveju, pvz.: jei patekote į avariją ir jums reikalingas skubus gydymas, kad būtų išsaugota jūsų gyvybė, gali būti taip, kad dėl savo būklės jūs negalėsite priimti sprendimo dėl savo gydymo.
- Tuo atveju, jei jūs pats / pati nesugebate duoti savo sutikimo ir jei nebėra laiko tą sutikimą gauti iš kokio nors kito asmens, gydytojai turi teisę pradėti gydymą. Tačiau jie gali taip elgtis tik tada, jei tokiu būdu bus išgelbėta jūsų gyvybė arba bus užkirstas kelias rimtam jūsų būklės pablogėjimui.

Kaip būsiu paprašytas / paprašyta sutikimo?

- Jūsų gali paprašyti atlikti veiksmą, kuriuo parodytumėte savo sutikimą. Pavyzdžiui, gydytojas gali paprašyti, kad parodytumėte jam savo pėdą. Nusivėję batą duosite ženklą, kad sutinkate su apžiūrėjimu.
- Kartais jūsų gali paprašyti pasakyti, ar sutinkate, kad būtumėte apžiūrėtas / apžiūrėta arba gydomas / gydoma.
- Tais atvejais, kai patikrinimas arba gydymas yra sudėtingesni, pvz.: operacijos atveju, jūsų gali paprašyti pasirašyti dokumentą ir taip parodyti savo sutikimą.

Kokia informacija man turi būti suteikta?

- Kad padėtų jums apsispręsti, Nacionalinės sveikatos tarnybos personalas privalo suteikti jums informaciją apie siūlomą patikrinimą arba gydymą jums suprantama forma. Jums turėtų būti paaiškinta:
 - kodėl jums siūlomas šis patikrinimas arba gydymas;
 - kas į jį įeina;
 - kokia jo nauda;
 - ar yra rizikos arba šalutinių poveikių tikimybė;
 - ar rizika yra didelė ar maža;
 - ar yra kokių nors alternatyvų;
 - kas gali atsitikti, jei nebus atliktas šis patikrinimas arba gydymas;
 - ar jums reikės mokėti (pvz.: už dantų gydymą); ir
 - atsakingo už jūsų priežiūrą gydytojo vardas ir pavardė.
- Jūs turite teisę klausti, jei ko nors nesuprantate arba norite gauti daugiau informacijos. Jei prašantis jūsų sutikimo asmuo nesugeba atsakyti į jūsų klausimus, paprašykite, kad jis surastų jums rūpimą informaciją arba, kad atsivestų kitą asmenį, kuris galėtų jam padėti. Jei manote, kad tai reikalinga, sužinokite antrą nuomonę.
- Jei jums reikia vertėjo, iš anksto pasakykite apie tai įstaigos darbuotojui. Užsiregistruojant į priėmimą, pasakykite kokia kalba kalbate.
- Jei pageidaujate, su savimi galite atsivesti kitą asmenį, kai jums turi būti pranešta apie patikrinimą arba gydymą. Tai gali būti jūsų draugas, giminaitis, partneris arba globėjas, kitas darbuotojas arba nepriklausomas atstovas (dažnai vaidinamas rėmėju (advocate)).
- Kartais gali pasirodyti pernelyg sunku aprėpti visą gautą informaciją apie patikrinimą arba gydymą. Tada reikėtų paprašyti, kad ši informacija jums būtų pateikta raštu ir kad jums būtų leista ją pasiimti su savimi.

Kiek laiko gali svarstyti savo sprendimą?

Skubos atvejais sprendimai turi būti priimti greitai. Kitais atvejais jums gali būti suteikta daugiau laiko. Svarbu, kad turėtumėte pakankamai laiko sprendimui priimti ir kad nesijaustumėte skubinamas. Jei jums reikia daugiau laiko pagalvoti, sakykite.

Kas atsitiks, jei persigalvosiu?

Galite bet kada persigalvoti dėl savo sutikimo tikrinimui ar gydymui. Apie tai turite pranešti jums besirūpinančiam darbuotojui.

Ar galiu atsisakyti dalyvauti patikrinime ar gydyme?

- Paprastai galite bet kada atsisakyti dalyvauti patikrinime arba būti gydomas / gydoma, net ir tada, kai dėl to gali rimtai nukentėti jūsų arba jūsų nešiojamo kūdikio sveikata.
- Yra svarbu, kad suprastumėte, kas gali atsitikti, jums nusprendus nedalyvauti patikrinime arba atsisakius gydymo.
- Jums turi būti suteikta informacija apie kitokį gydymą, jei toks yra, ir jei toks gydymas gali būti taikomas vietoje pirmojo. Tačiau jūs negalite reikalauti kažkokio konkretaus gydymo, jei Nacionalinės sveikatos tarnybos personalo nuomone jis jums nepadės.
- Atminkite, kad jūs turite teisę sužinoti antrą nuomonę apie jums pasiūlytą gydymą.

Informacija jaunesniems nei 16 metų asmenims

Jei esate jaunesnis / jaunesnė nei 16-os metų ir galite savarankiškai priimti sprendimus dėl savęs, turite teisę atsisakyti dalyvauti patikrinime arba būti gydomas / gydoma.

Tačiau:

- Jus prižiūrintis asmuo gali paklausti, kodėl jūs nenorite būti gydomas / gydoma. Jis turi įsitikinti, kad turėjote pakankamai informacijos, kuria remdamasis / remdamasi priėmėte tokį sprendimą.
- Labai ypatingais atvejais, jums atsisakius gydymo kai rimtai sergate, jūsų tėvai gali su tuo nesutikti ir norėti pasikonsultuoti su teisininkais.

Kur rasti informacijos apie jaunesnių nei 16-os metų asmenų sutikimą, žiūrėkite 7 psl.

Kas atsitinka, jei sergu psichine liga ar turiu proto sutrikimų?

- Dažniausiai, jei sergate psichine liga ar turite proto sutrikimų, kaip ir bet kuris kitas žmogus turite teisę sutikti arba nesutikti su patikrinimu arba gydymu.
- Tačiau jei jums yra paskirta priežiūra pagal Įstatymą dėl psichinės sveikatos (Mental Health Act), jūs galite būti apžiūrimas / apžiūrima bei gydomas / gydoma nuo psichinės ligos bei proto sveikatos sutrikimų ir be jūsų sutikimo. Tai bus daroma tik jūsų paties / pačios labui. Kai kurių rūšių gydymui yra paskirtos rekomendacijos. Pavyzdžiui, prieš skirdamas jums vieną iš tokių gydymų, jūsų gydytojas turi sužinoti kito gydytojo nuomonę šiuo klausimu.
- Škotijos Vyriausybės sveikatos direktoratas (Scottish Government Health Directorates) paruošė visą eilę informacinių leidinių, skirtų proto sveikatos sutrikimais sergantiems žmonėms bei jų slaugytojams. Žr. 9 psl., jei norite sužinoti, kur galėtumėte gauti tokį leidinį.

Norėdami sužinoti daugiau informacijos apie žmonių, sergančių psichinėmis ligomis ar proto sveikatos sutrikimais teises, žiūrėkite 8 ir 9 psl.

Mokymas ir moksliniai tyrimai

Ką daryti, jei manęs paprašys dalyvauti mokymo procese?

- Jus gydantys ir slaugantys Nacionalinės sveikatos tarnybos darbuotojai privalo paklausti jūsų, ar neprieštaraujate, kad jus apžiūrint ar gydant dalyvautų medicinos studentai. Jūs turite teisę su tuo nesutikti, ir jūsų gydymui tai neturės jokios įtakos.
- Prieš apžiūrą arba gydymą jūsų privalo paklausti, ar sutinkate, kad jo metu būtų daromos nuotraukos, vaizdo ar garso įrašai, kurie vėliau bus panaudoti mokymo tikslais. Kai tik įmanoma, jus identifikuojantys duomenys bus pašalinti prieš panaudojant šią medžiagą. Tai atvejais, kai to padaryti neįmanoma, jums apie tai turi būti pranešta prieš apsisprendžiant.
- Davę savo sutikimą dėl fotografavimo arba įrašų darymo mokymo tikslais, galite vėliau jį atsiimti. Atsiėmus sutikimą, įrašai nebus naudojami. Jie bus kaip įmanoma skubiau ištrinti.

Ką daryti, jei manęs paprašys dalyvauti moksliniame tyrime?

- Jūs pats / pati turite nuspręsti, ar norite dalyvauti moksliniame tyrime.
- Prieš apsisprendžiant, jums turi būti suteikta visa reikalinga informacija apie šį tyrimą, jūs galite užduoti visus jums rūpimus klausimus.
- Informacija apie mokslinį tyrimą dažniausiai pateikiama raštu ir ją leidžiama parsinešti namo. Jei norite, remdamiesi šia informacija galite aptarti tyrimą su savo šeima bei draugais. Negalima versti priimti sprendimą dalyvauti moksliniame tyrime.

- Jei norite dalyvauti moksliniame tyrime, jūsų paprašys pasirašyti dokumentą, patvirtinantį jūsų sutikimą. Jums gali būti duota šio dokumento kopija, kita jo kopija bus įsegta į jūsų sveikatos istoriją.
- Galite bet kada persigalvoti dėl dalyvavimo moksliniame tyrime ir neprivalote nurodyti priežasties.
- Jūsų apsisprendimas nedalyvauti moksliniame tyrime neturės jokios įtakos jums teikiamos priežiūros standartams.

Sutikimas dėl informacijos apie asmeninę sveikatą panaudojimo

Nacionalinė sveikatos tarnyba privalo konfidencialiai saugoti informaciją apie jūsų sveikatą. Jūs turite dalyvauti priimant sprendimus dėl informacijos apie jūsų asmeninę sveikatą panaudojimo.

Norėdami daugiau sužinoti apie tai, kaip yra naudojama informacija apie jūsų asmeninę sveikatą, žr. lankstinuką '**Konfidencialumas – tai jūsų teisė**' ('**Confidentiality – it's your right**'). Žr. 9 psl., jei norite sužinoti, kur gauti šį lankstinuką.

Ką daryti, jei esu nepatenkintas?

Jei manote, kad nepakankamai dalyvavote priimant sprendimus dėl jūsų sveikatos priežiūros, pirmiausiai pasikalbėkite su jus aptarnaujančiu Nacionalinės sveikatos tarnybos darbuotoju. Jei po šito vis tiek likote nepatenkintas / nepatenkinta, galite pateikti oficialų skundą.

Norėdami daugiau sužinoti apie tai, kaip pateikti skundus, žr. lankstinuką '**Kaip pateikti skundą dėl Nacionalinės sveikatos tarnybos darbo**' ('**Making a complaint about the NHS**'). Žr. 9 psl., jei norite sužinoti, kur gauti šį lankstinuką.

Kur galima gauti daugiau informacijos

Norėdami gauti daugiau informacijos visais šiame lankstinuke aptariamais klausimais, kreipkitės į:

- jus aptarnaujantį Nacionalinės sveikatos tarnybos darbuotoją; arba
- NHS Helpline (Nacionalinės sveikatos tarnybos pagalbos liniją) telefonu **0800 22 44 88** (telefonas pranešimams **18001 0800 22 44 88**). Skambučiai į pagalbos linijos numerį yra nemokami, galime suteikti vertėjo paslaugas; arba
- savo vietos Piliečių konsultacinį biurą (citizens advice bureau) (artimiausio biuro ieškokite internete **www.cas.org.uk** arba savo rajono telefonų knygoje).

Informacija apie įstatymus dėl nepilnamečių

Norėdami gauti daugiau informacijos apie su vaikais ir jaunuoliais susijusius teisinius dalykus, kreipkitės į Škotijos Vaikų teisinį centrą:

- The Scottish Child Law Centre
54 East Crosscauseway, Edinburgh EH8 9HD
Informacinė pagalbos linija: **0131 667 6333**
Nemokamas telefono numeris jaunesniems negu 18-os metų asmenims:
0800 328 8970
Nemokama linija siųsti pranešimus **80800** (rašykite 'SCLC', o po to - jums rūpimą klausimą. Pranešimą su atsakymu atsiųsime į jūsų mobilų telefoną).
El. paštas: **enquiries@sclc.org.uk**
Tinklapis: **www.sclc.org.uk**
- Mes taip pat paruošėme šio lankstinuko versiją vaikams ir jaunesniems nei 16-os metų jaunuoliams, kuri vadinasi '**Sutikimas – jūsų teisės**' ('**Consent – your rights**'). Šį lankstinuką galite gauti visur, kur yra teikiamos Nacionalinės sveikatos tarnybos paslaugos, savo vietos Nacionalinės sveikatos tarnybos taryboje (NHS Board) arba internete (**www.hris.org.uk**).

Informacija apie įstatymus dėl protinius sutrikimus ar negalią turinčių asmenų

Šis lankstinukas yra paruoštas 'lengvai skaitomu' formatu. Kur gauti šį lankstinuką, žr. galinį viršelį.

Toks reiškinys, kai žmogus negali pats priimti dėl savęs sprendimų arba negali pasakyti kitiems asmenims apie savo priimtus sprendimus yra vadinamas 'negalia' ('incapacity'). Norėdami gauti informacijos apie įstatymą dėl suaugusiųjų su negalia (Adults with Incapacity Act), kreipkitės į Visuomeninio globėjo skyrių Škotijoje:

- **The Office of the Public Guardian (Scotland)**

Hadrian House, Callendar Business Park, Callendar Road
Falkirk FK1 1XR

Telefonas: **01324 678 300**

Faksas: **01324 678 301**

El. paštas: **opg@scotcourts.gov.uk**

Tinklapis: **www.publicguardian-scotland.gov.uk**

Norėdami gauti daugiau informacijos apie sergančių psichinėmis ligomis arba turinčių proto sveikatos sutrikimų žmonių teises, kreipkitės į Psichinės gerovės komisiją Škotijoje:

- **Mental Welfare Commission for Scotland**

Ten teikia informaciją bei konsultuoja apie įstatyme dėl suaugusiųjų su negalia (Adults with Incapacity Act) numatytas žmogaus teises.

Mental Welfare Commission for Scotland

Argyle House, 3 Lady Lawson Street, Edinburgh EH3 9SH

Telefonas: **0131 222 6111**

Nemokamas telefono numeris **0800 389 6809** (tarnybos klientams bei slaugytojams)

Faksas: **0131 222 6112**

El. paštas: **enquiries@mwscot.org.uk**

Tinklapis: **www.mwscot.org.uk**

Scottish Government Health Directorates (Škotijos Vyriausybės sveikatos direktoratas) išleido visą eilę informacinių leidinių, skirtų asmenims su psichinės sveikatos sutrikimais ir jų slaugytojams. Viename šių leidinių yra pasakojama apie tai, kaip duoti sutikimą gydymui. Jei pageidaujate gauti kurį nors iš šių leidinių, kreipkitės į Psichinės sveikatos tarnybos teisinę grupę:

Mental Health Law Team

Mental Health Division

Scottish Government Health Directorates

St Andrew's House, Regent Road, Edinburgh EH1 3DG

Telefonas: **0131 244 2591**

El. paštas: **mentalhealthlaw@scotland.gsi.gov.uk**

Tinklapis: **www.scotland.gov.uk** (sekite nuorodas į mental health (psichinė sveikata), law reform (teisinė reforma) ir guidance (gairės)).

Kiti šios serijos lankstinukai

Šis lankstinukas yra vienas iš šios serijos lankstinukų. Kiti šios serijos lankstinukai:

- **Konfidencialumas – tai jūsų teisė (Confidentiality – it's your right)**
- **Kaip galima susipažinti su savo ligos istorija (How to see your health records)**
- **Kaip pateikti skundą dėl Nacionalinės sveikatos tarnybos darbo (Making a complaint about the NHS)**
- **Nacionalinė sveikatos tarnyba ir jūs (The NHS and You)**
- Informacija slaugytojams apie asmenų su negalia teises ir jų sutikimą dėl gydymo ir sveikatos priežiūros bus išleista 2009 m. kaip šios serijos dalis.

Šiuos lankstinukus galite gauti:

- iš šeimos gydytojo, stomatologinėse klinikose, ligoninėse bei kitose vietose, kur yra teikiamos Nacionalinės sveikatos tarnybos paslaugos
- savo vietos Nacionalinės sveikatos tarnybos taryboje (NHS board)
- paskambinę į Nacionalinės sveikatos tarnybos pagalbos liniją telefonu: **0800 22 44 88** (telefonas siųsti pranešimus **18001 0800 22 44 88**)
- **www.hris.org.uk** ir
- savo vietos Piliečių konsultaciniame biure (citizens advice bureau) (artimiausio biuro ieškokite internete **www.cas.org.uk** arba savo rajono telefonų knygoje).

Mes padarėme viską, ką galėjome, kad šiame lankstinuke būtų pateikta teisinga informacija. Tačiau šis lankstinukas yra skirtas tik jūsų susipažinimui, todėl nereikėtų juo remtis kaip išsamiu teisiniu išdėstymu. Jei galvojate pateikti ieškinį, jums vertėtų kreiptis į advokatą, Piliečių konsultacinį biurą (citizens advice bureau) arba kitą konsultacinę agentūrą.

Išleido Škotijos Sveikatos teisių informacinė tarnyba (Health Rights Information Scotland), Škotijos Vartotojų tarybos (Scottish Consumer Council) projektas, prie Škotijos Vyriausybės sveikatos direktorato (Scottish Government Health Directorates).

Norėdami gauti informaciją, Sutikimas – jį suteikiate jūs' lietuvių kalba, skambinkite į savo vietinę Nacionalinės sveikatos tarnybos tarybą (NHS Board). Jei tai padaryti jums reikalinga pagalba, kreipkitės į Nacionalinės sveikatos tarnybos pagalbos liniją (NHS helpline) telefonu 0800 22 44 88 (žinučių telefonas **18001 0800 22 44 88**).

www.hris.org.uk